

PROJEKT E-MUZEA

**ANALIZA PRZEPISÓW PRAWA WSPÓLNOTOWEGO
W ZAKRESIE DIGITALIZACJI I UDOSTĘPNIANIA DOROBKU KULTUROWEGO
POD WZGLĘDEM ICH ZGODNOŚCI Z ZAŁOŻENIAMI
PROJEKTU PROPONOWANEGO DO REALIZACJI W RAMACH PROGRAMU
OPERACYJNEGO POLSKA CYFROWA**

ART-IP-LAW

Dominika Urban

grudzień 2013

SPIS TREŚCI:

1. Zakres analizy [wstęp].....	2
2. Inicjatywy organów Unii Europejskiej w sprawie digitalizacji, udostępniania dorobku kulturowego w Internecie oraz ochrony zasobów cyfrowych.....	4
2.1. Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 11 sierpnia 2008 r. Dostęp do dziedzictwa kulturowego Europy poprzez kliknięcie myszką. Postępy w zakresie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz ochrony zasobów cyfrowych.....	5
2.2. Zalecenie Komisji z dnia 27 października 2011 r. w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych.....	8
2.3. Konkluzje Rady z dnia 10 maja 2012 r. w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych.....	11
3. Regulacje dotyczące ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego.....	13
3.1. Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 12 grudnia 2011 r. Otwarte dane - siła napędowa innowacji, wzrostu gospodarczego oraz przejrzystego zarządzania.....	13
3.2. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/37/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. zmieniająca dyrektywę 2003/98/WE w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego.....	15
4. Regulacje dotyczące utworów osieroconych i niektórych dozwolonych sposobów korzystania z nich.....	18
4.1. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/28/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z utworów osieroconych.....	18
5. Zgodność założeń projektu E-muzea z dokumentami unijnymi.....	20
6. Wnioski i rekomendacje.....	23

1. Zakres analizy

Przedmiotem opracowania jest analiza przepisów prawa wspólnotowego w zakresie digitalizacji i udostępniania dorobku kulturowego pod względem ich zgodności z założeniami projektu E-muza, przygotowanego przez Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów dla sektora muzealnego do programu Polska Cyfrowa w ramach II Osi, priorytet E-Administracja i otwarty rząd, cel szczegółowy 4: Zwiększenie dostępności i wykorzystania informacji sektora publicznego.

Analiza ma na celu weryfikację zgodności stosownych regulacji unijnych z założeniami projektu, wskazując na najważniejsze obszary poruszone w dokumentach oraz na zakres i sposób ich realizacji w projekcie, z przedstawieniem odnośnych wniosków i rekomendacji.

Działania Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa skupione zostały wokół dwóch obszarów:

- zwiększenie dostępności informacji sektora publicznego, poprzez m.in. digitalizację informacji sektora publicznego, w szczególności zasobów kultury, poprawę jakości danych, udostępnienie informacji on-line za pomocą profesjonalnych narzędzi, budowę lub rozbudowę infrastruktury na potrzeby przechowywania udostępnianych informacji;

W ramach tego obszaru, szczególne wsparcie ma zostać skierowane na zasoby kultury. Program zakłada kontynuację projektów digitalizacyjnych, podkreślając konieczność ich zgodności z zaleceniami dokumentów unijnych wskazujących priorytetowe znaczenie m.in. digitalizacji dóbr kultury dla realizacji celów Europejskiej Agencji Cyfrowej. Wskazuje na branżę kulturalną i kreatywną, jako na jedną z najszybciej rozwijających się w ostatnich latach. Zauważa potencjał powtórnego wykorzystania zdigitalizowanych dóbr poprzez budowę wokół treści o charakterze kulturowym innowacyjnych modeli biznesowych.

- tworzenie usług i aplikacji wykorzystujących e-usługi publiczne i informacje sektora publicznego.

W Komunikacie Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 26 sierpnia 2010 r. Europejska agenda cyfrowa wskazuje obszary działań, postuluje otwarcie dostępu do treści (*dostęp do treści w Internecie będzie równie łatwy, jak w świecie rzeczywistym*). W dokumencie zauważa się, że *cyfrowa dystrybucja treści kulturowych, dziennikarskich czy kreatywnych jest tańsza i szybsza, co umożliwi autorom i dostawcom treści dostęp do nowych i liczniejszych odbiorców*. Informacje sektora publicznego uznane zostają za ważne źródło potencjalnego wzrostu innowacyjnych usług internetowych. Założony zostaje cel stworzenia innowacyjnych modeli biznesowych, gdzie treści miałyby być dostępne i opłacane na wiele różnych sposobów, ażeby zachowana została równowaga między przychodami posiadaczy praw a dostępem ogółu społeczeństwa do treści i wiedzy. Pada też argument, zgodnie z którym *dostępność legalnej, szerokiej i atrakcyjnej oferty w Internecie, stanowiłaby skuteczną odpowiedź na problem piractwa*. Dokument postuluje również uproszczenie udostępniania praw autorskich, zarządzania nimi i licencjonowania transgranicznego - działania w tym zakresie zakładają stworzenie ram prawnych mających ułatwić cyfryzację i rozpowszechnianie dzieł kultury w Europie i odnoszą się do kwestii utworów osieroconych, dzieł o wyczerpanym nakładzie oraz ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego.

Poniższa analiza swoim zakresem obejmuje zarówno ogólne inicjatywy organów unijnych w sprawie digitalizacji, udostępniania dorobku kulturowego i informacji kulturalnych w Internecie oraz ochrony zasobów cyfrowych, jak i regulacje szczegółowe. Na poziomie europejskim w obszarze digitalizacji i udostępniania zbiorów szczegółowo uregulowane zostały zwłaszcza dwie ważne z punktu widzenia muzeów (a tym samym cyfrowych wizerunków muzealiów) kwestie, na które składają się zagadnienia dotyczące:

- utworów osieroconych i sposobów korzystania z nich oraz
- ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego.

Regulacje te przyjęły formę dyrektyw. Obecnie trwają prace nad ich implementacją do polskiego systemu prawnego.

2. Inicjatywy organów Unii Europejskiej w sprawie digitalizacji, udostępniania dorobku kulturowego w Internecie oraz ochrony zasobów cyfrowych

Kontekst unijny, w tym ogólne inicjatywy organów Unii Europejskiej w sprawie digitalizacji, udostępniania dorobku kulturowego i informacji kulturalnych w Internecie oraz ochrony zasobów cyfrowych, ma istotne znaczenie dla tematu prawnych aspektów wytwarzania cyfrowych odwzorowań obiektów muzealnych, a następnie umieszczania ich w przestrzeni internetowej. Rozważania w powyższym obszarze opierają się na trzech głównych postulatach:

- digitalizować (zwiększenie tempa i możliwości digitalizacji),
- udostępniać (ułatwienie dostępu, w tym za pośrednictwem Internetu),
- chronić (zachowanie dla przyszłych pokoleń).

Już w 2005 r. Komisja Europejska podjęła, w ramach realizacji strategii na rzecz społeczeństwa informacyjnego, pierwszą z szeregu inicjatyw dotyczących dostępu za pośrednictwem Internetu do europejskiego dziedzictwa kulturalnego, traktującą o bibliotekach cyfrowych (Komunikat Komisji z dnia 30 września 2005 r.). Realizacja nadrzędnych postulatów - polepszenie warunków udostępniania zasobów europejskich instytucji kulturalnych oraz wsparcie rozwoju Europeany (naczelnej europejskiej cyfrowej biblioteki, archiwum i muzeum) oraz wytyczne w tym zakresie dla państw członkowskich, doprecyzowane zostały w :

- Zaleceniu Komisji z dnia 24 sierpnia 2006 r. w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych (2006/585/WE) oraz
- odnośnych Konkluzjach Rady z dnia 13 listopada 2006 r.

Finalny efekt podejmowanych inicjatyw stanowią Konkluzje Rady z dnia 10 maja 2012 r. w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych. Warto jednak na wstępie zanalizować także dokumenty je poprzedzające :

- Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 11 sierpnia 2008 r. Dostęp do

dziedzictwa kulturowego Europy poprzez kliknięcie myszką. Postępy w zakresie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz ochrony zasobów cyfrowych UE oraz

- Zalecenie Komisji z dnia 27 października 2011 r. w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych.

2.1. Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 11 sierpnia 2008 r. Dostęp do dziedzictwa kulturowego Europy poprzez kliknięcie myszką. Postępy w zakresie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz ochrony zasobów cyfrowych

Dokument prezentuje postępy w zakresie realizacji inicjatywy na rzecz europejskiej biblioteki cyfrowej oraz podjęte dotychczas działania państw członkowskich, mające znaczenie dla udostępniania dorobku kulturowego w Internecie. Stanowi on wezwanie do intensyfikacji i połączenia wysiłków w celu realizacji nadrzędnego postulatu - umożliwienia szerokiego, powszechnego dostępu do wspólnego dziedzictwa Europy. Komisja wskazuje na istotę funkcjonowania oraz potrzebę rozwoju i promocji Europeany, będącej wspólnym punktem dostępu do zdigitalizowanych zasobów instytucji kulturalnych z całej Europy, określając ją jako flagową inicjatywę Unii Europejskiej.

Podkreślone zostały m.in. następujące potrzeby:

- przeglądu zdigitalizowanych zasobów (aby uniknąć podwójnej digitalizacji tych samych materiałów, a tym samym powielania wysiłków), co wymaga stworzenia stosownych rejestrów, krajowych portali;
- ustanowienia celów ilościowych i przejrzystych planów finansowania przez państwa członkowskie;
- ustanowienia partnerstw publiczno-prywatnych (współpraca instytucji kulturalnych z prywatnymi usługodawcami i sponsorami) -> zwiększenie korzyści płynących z digitalizacji, rozszerzenie zakresu beneficjentów;
- powstania krajowych portali, stosujących określone standardy, stanowiących agregaty treści do wspólnego europejskiego punktu dostępu.

Autorskie prawa majątkowe

Co istotne, w założeniu Europeana nie ma ograniczać się do udostępniania jedynie materiałów należących do domeny publicznej. Owszem, zostaną one udostępnione w pierwszej kolejności, jednakże wskazano na potrzebę uniknięcia luki obejmującej materiały najnowsze, z wieku XX, co do których w dużej mierze majątkowe prawa autorskie jeszcze nie wygasły. Komisja przewiduje włączenie do portalu także takich chronionych materiałów (mimo podkreślenia, że z uwagi na ich status prawnoautorski, będzie to sporym, ale i niezwykle ważnym wyzwaniem). Wskazuje na potrzebę współpracy instytucji kultury z posiadaczami majątkowych praw autorskich do obiektów. Mogłaby ona nastąpić w dwojaki sposób:

- umowy krajowych instytucji kultury z posiadaczami praw,
- linki odsyłające z portalu głównego na strony internetowe posiadaczy praw autorskich.

Dzieła osierocone

Podjęta została problematyka dzieł osieroconych. Dokument definiuje je jako dzieła chronione prawami autorskimi, których posiadacze są trudni lub niemożliwi do określenia, w związku z czym utrudnione zostaje ustalenie praw na potrzeby digitalizacji i udostępniania takich obiektów w Internecie. Podkreślona została potrzeba zintensyfikowania działań na tym polu, wprowadzenia mechanizmów prawnych i praktycznych postępowania z dziełami osieroconymi w sposób ułatwiający ich digitalizację i dostępność oraz mechanizmów szerokiego zbiorczego udzielania licencji, wykorzystywanych w odniesieniu do tych dzieł, a także stworzenia stosownych baz danych. Komunikat sygnalizuje również fakt wstępnego opracowania wytycznych w sprawie środków, jakie należy podjąć zanim dzieło zostanie uznane za osierocone.

Domena publiczna

Ponadto Komisja podkreśla, iż dzieła stanowiące własność publiczną - takie, które nie są lub przestały być podmiotem autorskich praw majątkowych - po dokonaniu zmiany formatu (a więc po ich zdigitalizowaniu) powinny pozostać w swoim poprzednim miejscu (tj. w domenie publicznej) oraz być dostępne przez Internet.

Ochrona zasobów cyfrowych

W Komunikacie uwaga zwrócona została także na problematykę ochrony na poziomie krajowym powstałych w wyniku digitalizacji zasobów cyfrowych. Cyfrowe

formaty materiałów także dotknięte są zagrożeniem dla przetrwania, dlatego konieczne jest podjęcie większych starań, żeby umożliwić jak najtrwalsze zachowanie cennych informacji i zasobów dla przyszłych pokoleń. W tym celu wskazano na dopuszczenie wielokrotnego powielania oraz potrzebę ujednoczenia ustaleń dotyczących składania i przechowywania przez stosowne instytucje egzemplarzy obowiązkowych materiałów powstałych w formacie cyfrowym (potrzeba obowiązkowego aktywnego gromadzenia materiałów -> restrykcyjna polityka dostępu z uwagi na prawa własności intelektualnej oraz politykę prywatności).

Najistotniejsze wnioski wynikające z powyższego dokumentu:

- w latach 2006-2008 (od momentu Zalecenia Komisji 2006/585/WE) osiągnięto spory postęp, ale wciąż wiele pozostało do zrobienia i konieczne jest podjęcie dalszych działań;
- większość zdigitalizowanego materiału nie została udostępniona (ograniczenie użyteczności, brak realizacji ostatecznego celu);
- istnieje potrzeba działań promocyjnych i podniesienia świadomości istnienia inicjatywy europejskiej centralnej biblioteki cyfrowej - wspólnego punktu powszechnego dostępu do rozproszonych elementów europejskiego dziedzictwa;
- państwa członkowskie powinny zachęcać instytucje kulturalne do udostępniania swoich materiałów za pośrednictwem Europeany, a tym samym do rozwoju portalu -> silne wsparcie dla Europeany ze strony państw członkowskich, kryteria finansowania, krajowe agregaty treści, standaryzacja;
- określone powinny zostać środki finansowe i cele ilościowe w zakresie digitalizacji;
- określone powinny zostać środki finansowe i aspekty organizacyjne w zakresie ochrony zasobów cyfrowych;
- postęp w kwestiach technicznych (opracowanie technik tańszych i wyższej jakości) stanowi warunek rozwoju bibliotek cyfrowych;
- postulat interoperacyjności między domenami oraz dostępu wielojęzycznego;
- wsparcie na rzecz inicjatywy bibliotek cyfrowych udzielone europejskim instytucjom przez Komisję przynosi wymierny efekt -> zainteresowanie społeczeństwa udostępnionymi materiałami;
- Wspólnota niezmiennie wspiera projekty polepszające dostępność za pośrednictwem Internetu do dorobku kulturowego oraz ochronę cyfrowych zasobów.

2.2. Zalecenie Komisji z dnia 27 października 2011 r. w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych

W Zaleceniu Komisja w dużej mierze powtarza wnioski i postulaty zawarte w Komunikacie z 2008 r., rozwijając je i konkretyzując poszczególne obszary poruszonej wcześniej problematyki. Komisja, zgodnie z polityką otwartego dostępu, pozostaje na stanowisku wspierania digitalizacji oraz szerokiego udostępniania i wykorzystania materiałów będących w posiadaniu bibliotek, muzeów i archiwów. Ponowne wykorzystanie i użytkowanie w oparciu o środowisko cyfrowe i internetowe powinno służyć celom niekomercyjnym i komercyjnym - w tym celom naukowym, zawodowym, rozrywkowym, wyznaczając najlepsze sposoby eksploatacji gospodarczego i kulturowego potencjału europejskiego dziedzictwa. Taka optymalizacja wykorzystania technologii informacyjnych miałyby się przyczynić na rzecz zwiększenia wzrostu gospodarczego, rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Europy, tworzenia innowacyjnych produktów i usług, tworząc jednocześnie nowe miejsca pracy (przede wszystkim w obszarze branż kreatywnych), generacji przychodów oraz generalnie poprawy jakości życia.

Zgodnie z unijną strategią digitalizacji i ochrony zasobów europejskiej pamięci kulturowej Komisja zaleca państwom członkowskim:

W zakresie organizacji i finansowania digitalizacji

- dalszy rozwój planowania i monitorowania digitalizacji dorobku kulturowego (w tym obiektów muzealnych) poprzez określanie przejrzystych celów ilościowych oraz sporządzanie przeglądów materiałów już zdigitalizowanych;
- promowanie partnerstw publiczno-prywatnych (instytucje kulturalne - sektor prywatny), a w efekcie stymulowanie innowacji (innowacyjne sposoby wykorzystania zdigitalizowanego dorobku);
- wykorzystanie stosownych unijnych funduszy strukturalnych;
- współpracę transgraniczną.

W zakresie materiałów należących do domeny publicznej

- usprawnienie dostępu do takich materiałów (dostęp powinien być możliwie najszerszy);
- pozostawanie treści należących do domeny publicznej w domenie publicznej także po digitalizacji;
- jak najszersze ponowne wykorzystanie materiałów, zarówno do celów niekomercyjnych jak i komercyjnych;
- ograniczenie stosowania nadmiernie wyeksponowanych znaków wodnych i innego rodzaju zabezpieczeń wizualnych (zwiększenie użyteczności zdigitalizowanych materiałów).

W zakresie materiałów chronionych autorskim prawem majątkowym

- wdrożenie przepisów w sprawie utworów osieroconych (w myśl Wniosku Komisji z dnia 24 maja 2011 r. dotyczącego Dyrektywy w sprawie utworów osieroconych);
- stworzenie regulacji prawnych dotyczących mechanizmów licencyjnych, kształtowanych przez zainteresowane strony;
- promowanie dostępności baz danych zawierających informacje na temat powyższych praw.

Komisja podkreśla istotną rolę praw autorskich i praw pokrewnych jako kluczowego narzędzia służącego wspieraniu kreatywności.

W zakresie Europeany

- propagowanie przekazywania i udostępniania materiałów za pośrednictwem Europeany przez krajowe instytucje (-> zwiększanie ilości dostępnych treści) ;
- realizację celu ilościowego -> udostępnienie do 2015 r. 30 mln obiektów, w tym wszystkich arcydzieł (najważniejszych dzieł oraz obiektów kulturowych i historycznych, wskazanych przez państwa członkowskie) wchodzących w skład domeny publicznej, w tym dla Polski oszacowano orientacyjną liczbę ok. 1500 000 obiektów (celem strategicznym Europeany digitalizacja do 2025 r. całego dziedzictwa kulturowego Europy);
- stworzenie krajowych i transgranicznych agregatorów treści;
- zapewnienie szerokiego dostępu do metadanych (opisów obiektów cyfrowych) i możliwości ich ponownego wykorzystania (m.in. na potrzeby Europeany oraz zastosowań innowacyjnych);

- promocja i zwiększenie świadomości funkcjonowania centralnego portalu dla Europy (opinia publiczna, szkoły).

W zakresie ochrony zasobów cyfrowych

- wzmocnienie strategii długoterminowej, trwałej ochrony;
- wprowadzenie do krajowych porządków prawnych przepisów jednoznacznie dopuszczających wielokrotne powielanie oraz transponowanie zdigitalizowanego materiału przez instytucje publiczne do celów ochrony (jednakże z poszanowaniem regulacji dotyczących praw własności intelektualnej);
- wprowadzenie regulacji dotyczących wytwarzania egzemplarza obowiązkowego (jednej lub więcej kopii wyprodukowanego w formacie cyfrowym materiału dla uprawnionego podmiotu przechowującego) -> zobowiązanie posiadaczy praw autorskich do dostarczania utworów do bibliotek gromadzących egzemplarze obowiązkowe bez zabezpieczeń technicznych bądź z udostępnieniem środków, które zapewnią, iż takowe zabezpieczenia nie będą kolidować z czynnościami podejmowanymi w celu ochrony zasobów;
- dopuszczenie uprawnionych instytucji do ochrony przy wykorzystaniu technik gromadzenia materiałów z Internetu, typu „web harvesting” (-> uprawnione instytucje aktywnie gromadziłyby materiały, nie czekając a na ich przekazanie do przechowania).

Komisja ponownie wskazuje na potrzebę zarządzania i trwałego utrzymania wytworzonych cyfrowo treści oraz wprowadzenia jasnej i kompleksowej polityki w tym zakresie.

Partnerstwa publiczno-privatne

W dokumencie szczególna uwaga poświęcona została parnterstwom publiczno-privatnym na rzecz digitalizacji, uzupełniającym środki publiczne nakładami prywatnymi. Komisja stoi na stanowisku, że powyższa forma współpracy i sponsorowania stanowi skuteczny środek na drodze szybkiego postępu w dziedzinie cyfryzacji. Stymulacja partnerstw powinna następować z poszanowaniem praw własności intelektualnej oraz przepisów dotyczących konkurencji. Proces zawierania umów powinien być przejrzysty i odbywać się w postaci otwartego konkursu, a jego efekty końcowe (treść umów) powinny zostać upubliczniane. Komisja wskazuje także na:

- wymóg niewyłączonego charakteru stosownych umów o digitalizację materiałów spośród domeny publicznej;
- wymóg późniejszego udostępnienia materiałów ogółowi społeczeństwa (w tym poprzez Europeanę) w jakości identycznej z wykorzystywaną we własnym zakresie;
- wymóg nieograniczonego dostępu i wykorzystania wytworzonych materiałów przez instytucje kulturalne w celach niekomercyjnych.

Dodatkowo, podnosi konieczność wprowadzenia okresu wykorzystania i eksploatacji zdigitalizowanych materiałów przez partnera prywatnego do celów komercyjnych na preferencyjnych warunkach (dla zapewnienia partnerom prywatnym możliwości odzyskania poniesionych nakładów). Okres ten powinien być możliwie najkrótszy, nie dłuższy niż 7 lat (by treści należące do domeny publicznej pozostały w niej również po digitalizacji, a w powyższej sytuacji jak najszybciej do niej wróciły). Jednakże, co istotne, preferowanym modelem współpracy pozostaje partnerstwo, w efekcie którego użytkownik końcowy posiada swobodny dostęp, nie ponosząc za niego opłat.

2.3. Konkluzje Rady z dnia 10 maja 2012 r. w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych

W odnoszących się do Zalecenia Komisji Konkluzjach, Rada przyjmuje punkt widzenia Komisji, ponawia jej postulaty i dotychczasowe wnioski. Podkreśla istotną rolę skoordynowania działań i synergii poszczególnych wysiłków krajowych (optymalizacja, standaryzacja, współpraca, wymiana doświadczeń) dla osiągnięcia ostatecznego celu na poziomie wspólnotowym. W dokumencie sygnalizowane są dwa niezwykle ważne projekty regulacji prawnych:

- propozycja zmiany Dyrektywy 2003/98/WE o ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego
- oraz
- propozycja dyrektywy w sprawie utworów osieroconych.

Rada stawia przed krajami członkowskimi następujące obszary zadań, wnioskując o ich realizację w ramach załączonego harmonogramu letniego:

- wsparcie dalszego rozwoju Europeany (jako wspólnego, wielojęzycznego punktu dostępu), w tym poprzez przekazanie do niej całego już zdigitalizowanego dotychczas materiału;
- wzrost świadomości funkcjonowania Europeany wśród opinii publicznej, a w efekcie wsparcie innowacji;
- konsolidacja krajowych strategii i celów;
- ujednoczenie organizacji i finansowania;
- zapewnienie ochrony, trwałego zachowania pozyskanych materiałów;
- wykluczenie zawłaszczania domeny publicznej - materiał z domeny publicznej pozostaje w niej po digitalizacji i jest możliwie najszerszej dostępny do ponownego wykorzystania;
- zapewnienie szerokiego i wolnego dostępu do metadanych;
- promowanie partnerstw publiczno-prywatnych;
- regulacje w zakresie mechanizmów licencyjnych, dostępu transgranicznego, egzemplarzy obowiązkowych.

3. Regulacje dotyczące ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego

3.1. Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 12 grudnia 2011 r. Otwarte dane - siła napędowa innowacji, wzrostu gospodarczego oraz przejrzystego zarządzania.

W powyższym dokumencie Komisja postuluje i wspiera otwarcie dostępu do danych publicznych i jak najszersze ich upowszechnienie, definiując je jako *wszystkie informacje, które organy publiczne w Unii Europejskiej wytwarzają, gromadzą lub za które płacą*. Argumentacja za wnioskowanym działaniem opiera się na wskazaniu potencjału ponownego wykorzystania takich danych w nowych produktach i usługach cyfrowo-informacyjnych oraz potencjału w kontekście powstawania nowych firm, tworzenia nowych miejsc pracy, a w rezultacie osiągnięciu wymiernych korzyści gospodarczych i biznesowych, a także możliwości w zakresie postępu naukowego (e-nauka) oraz zwiększenia tempa i siły oddziaływania innowacji. Dane określane są mianem *innowacyjnej waluty, siły napędowej innowacji* oraz *tkanki unijnej gospodarki opartej na wiedzy*, zaś otwarty dostęp do nich zapewnia przejrzystość i wydajność administracji. W ramach przykładu dobrych praktyk Komisja udostępnia swoje własne zasoby informacyjne.

W celu szerszego udostępnienia i umożliwienia łatwego dostępu do publicznych danych (informacji sektora publicznego) konieczne jest podjęcie następujących środków:

- dostosowanie ram prawnych -> zmiany w Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/98/WE z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego;
- opracowanie instrumentów i programów finansowych;
- podjęcie działań wdrażających, w tym stworzenie ogólnoeuropejskiego portalu danych;
- koordynacja i wymiana doświadczeń, dobrych praktyk i inicjatyw wśród państw członkowskich;
- zwrócenie uwagi na transgraniczność, rozwój transgranicznych produktów i usług (w Komunikacie stwierdza się, w ramach dokonanego w 2009 r. przeglądu, że pomimo obowiązującej Dyrektywy z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie ponownego

wykorzystywania informacji sektora publicznego, wciąż istnieją bariery w obszarze transgranicznego wykorzystania informacji sektora publicznego);

- ujednoczenie regulacji na terenie całej Unii Europejskiej.

Co ważne, inicjatywa w zakresie otwartych danych pokrywa się z polityką digitalizacji dziedzictwa kulturowego (w tym rozwoju Europeany) -> możliwie najszersze wykorzystanie cyfrowych materiałów z dziedziny kultury oraz powiązanych z nimi metadanych. Dane powinny zostać udostępnione do ponownego wykorzystania zarówno w celach komercyjnych jak i niekomercyjnych, z poszanowaniem praw własności intelektualnej oraz przepisów o ochronie prywatności (ochrona danych osobowych jako danych wrażliwych). Zasygnalizowany został problem w kwestii naliczania opłat za wykorzystywanie informacji. Istnieje również potrzeba scalenia zasobów informacyjnych pochodzących z różnych organizacji i państw, standaryzacja metadanych oraz wsparcie działalności badawczej, rozwojowej i innowacyjnej w zakresie narzędzi do wizualizacji i analizy udostępnionych danych. Istotne dla powodzenia inicjatywy jest także uświadomienie potencjału i korzyści, jakiego wykorzystanie publicznych danych niesie ze sobą dla poszczególnych konsumentów i całej gospodarki Unii Europejskiej.

Pomimo minimalnej harmonizacji przepisów w 2003 r. (Dyrektywa 2003/98/WE w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego), konieczne było wprowadzenie zmian w celu niwelacji istniejących różnic w krajowych przepisach i praktykach, a w rezultacie zapewnieniu transgraniczności usług informacyjnych. W związku z powyższym, Komunikatowi towarzyszy Wniosek Komisji z grudnia 2011 r. dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę 2003/98/WE w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego.

Wnioskuje się o:

- wprowadzenie, jako ogólnej zasady, obowiązku udostępnienia do ponownego wykorzystania w celach komercyjnych lub niekomercyjnych wszystkich informacji publicznych, które nie są wyraźnie objęte wyłączeniem;
- ustalenie kwoty możliwej do pobierania za informacje sektora publicznego na poziomie niższym lub równym kosztom krańcowym związanym z rozpowszechnieniem informacji;

- rozszerzenie zakresu podmiotowego dotychczasowej dyrektywy o biblioteki (w tym biblioteki uniwersyteckie), archiwa i muzea.

Komisja wspiera jak najszersze rozpowszechnienie europejskich danych publicznych w ramach innowacyjnych usług informacyjnych, w tym celu wnioskuje o utworzenie ogólnoeuropejskiego portalu danych. Ważny element systemu ponownego wykorzystania danych stanowi platforma Europeana, w związku z czym Komisja postuluje wsparcie jej rozwoju oraz wsparcie w obszarze digitalizacji i udostępniania dóbr kultury (w tym na potrzeby kreatywnej i innowacyjnej przedsiębiorczości).

3.2. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/37/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. zmieniająca dyrektywę 2003/98/WE w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego

Zakres przedmiotowy

Dyrektywa dotyczy istniejących dokumentów będących w posiadaniu organów sektora publicznego, sporządzonych i dostarczanych w zakresie ich zadań publicznych, jednakże z zastrzeżeniem, że nie ma zastosowania do dokumentów, do których prawa własności intelektualnej należą do osób trzecich (są zabezpieczone majątkowymi prawami autorskimi osób trzecich) -> przedmiotem Dyrektywy jedynie zasoby domeny publicznej. Pod pojęciem dokumentu rozumie się jakąkolwiek treść, niezależnie od nośnika (zapis na papierze, zapis w formie elektronicznej, dźwiękowej, wizualnej, audiowizualnej).

Informacje sektora publicznego powinny być udostępniane, na ile to możliwe, w formatach otwartych przeznaczonych do odczytu komputerowego (zorganizowanych w sposób umożliwiający aplikacjom komputerowym łatwe identyfikowanie, rozpoznawanie i pozyskiwanie określonych danych), wraz z ich metadanymi, na najwyższym poziomie szczegółowości, w formacie zapewniającym interoperacyjność.

Zmiany w stosunku do Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/98/WE z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego

- Wprowadzony został (w ramach zasady ogólnej) wyraźny obowiązek zapewnienia możliwości ponownego wykorzystania dokumentów, do celów komercyjnych lub niekomercyjnych, z wyjątkiem dokumentów, do których dostęp jest ograniczony lub

wyłaczony z mocy prawa krajowego (wcześniej nie było obowiązku dotyczącego dostępu do dokumentów ani obowiązku zezwalania na ich ponowne wykorzystanie, istniał jedynie minimalny zestaw reguł, a decyzja o ich stosowaniu leżała w gestii poszczególnych państw).

- Najistotniejsza z punktu widzenia muzeów zmiana dotyczy włączenia sektora kultury poprzez rozszerzenie zakresu stosowania dyrektywy na biblioteki, w tym biblioteki uniwersyteckie, muzea i archiwa. Zmiany w tym zakresie dokonano z uwagi na fakt, iż *jednym z podstawowych celów ustanowienia rynku wewnętrznego jest stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi usług świadczonych w skali całej Unii. Biblioteki, muzea i archiwa posiadają bogaty zbiór cennych zasobów informacji sektora publicznego, w szczególności od kiedy przedsięwzięcia w dziedzinie digitalizacji z wielokrotnością ilości dorobku cyfrowego wchodzącego w zakres domeny publicznej. Te zbiory dziedzictwa kulturowego wraz z powiązаныmi z nimi metadanymi stanowią potencjalną podstawę treści cyfrowych w zakresie produktów i usług oraz mają ogromny potencjał w dziedzinie innowacyjnego ponownego wykorzystywania w takich sektorach jak edukacja i turystyka. Wykorzystanie publicznego dorobku kulturowego w szerszym stopniu powinno przyczynić się do tworzenia nowych miejsc pracy i ogólnego wzrostu gospodarczego (wykorzystanie potencjału otwartych danych przez unijnych przedsiębiorców). W Dyrektywie wskazuje się na potrzebę ujednoczenia i harmonizacji przepisów i praktyk w zakresie wykorzystywania publicznych zasobów kulturowych (aby uwolnić pełny potencjał ekonomiczny zasobów, w tym ich wykorzystanie w takich produktach jak aplikacje mobilne).*
- Opłaty pobierane za ponowne wykorzystanie danych ograniczono, co do zasady, do kosztów krańcowych związanych z ich reprodukowaniem, udostępnianiem i rozpowszechnianiem. Zasada ta jednak nie ma zastosowania w stosunku do bibliotek, muzeów i archiwów (by nie zakłócić ich normalnego funkcjonowania), jednakże dochód nie może przekraczać w tym wypadku kosztów gromadzenia, produkowania, reprodukowania, rozpowszechniania, ochrony i ustalania praw, wraz z rozsądnym zwrotem inwestycji.
- Wszelkie licencje, udzielane w uzasadnionych przypadkach, powinny w jak najmniejszym stopniu ograniczać ponowne wykorzystywanie i nie być stosowane do ograniczania

konkurencji. Co więcej państwa członkowskie powinny propagować wykorzystywanie otwartych licencji.

- W odniesieniu do partnerstw publiczno-prywatnych, powinno się unikać umów o wyłączność między organami sektora publicznego a partnerami prywatnymi, choć są one dopuszczone, gdy prawo wyłączne jest niezbędne do świadczenia usługi w interesie publicznym. W obszarze digitalizacji zasobów kulturowych konieczny może się okazać pewien okres wyłączności (umożliwienie partnerowi prywatnemu osiągnięcia zwrotu z inwestycji), okres ten powinien być jednak jak najkrótszy i nie przekraczać 10 lat (postulat nie zawłaszczania domeny publicznej). Umowy przyznające prawo wyłączne powinny być przejrzyste i podawane do wiadomości publicznej. Partnerstwa zawarte w celu digitalizacji zasobów kultury powinny przyznawać pełne prawa dla partnerskiej instytucji kultury w zakresie wykorzystywania zdigitalizowanych zasobów po zakończeniu umowy (organ sektora publicznego otrzymuje bezpłatnie egzemplarz zdigitalizowanych obiektów, udostępniany do ponownego wykorzystywania z upływem okresu obowiązywania prawa wyłącznego).

Na państwach członkowskich ciąży obowiązek implementacji powyższej dyrektywy do krajowych porządków prawnych w terminie do 18 lipca 2015 r.

4. Regulacje dotyczące utworów osieroconych i niektórych dozwolonych sposobów korzystania z nich

4.1. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/28/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z utworów osieroconych

Celem dyrektywy jest poszerzenie bazy osiągalnych przez Internet legalnie udostępnionych utworów. W dokumencie podkreśla się istotną rolę masowej digitalizacji utworów i ich masowego rozpowszechniania (przeprowadzanych m.in. przez muzea) w celu tworzenia europejskich bibliotek cyfrowych, jako sposobów ochrony europejskiego dziedzictwa kulturowego. Tym samym wskazuje się na potrzebę stworzenia jasnych ram prawnych ułatwiających digitalizację i udostępnianie utworów podlegających ochronie prawem autorskim (stanowiącym istotne narzędzie służące do wynagradzania branży kreatywnej) - m.in. właśnie poprzez zapewnienie pewności prawa w odniesieniu do korzystania utworów osieroconych.

Zakres przedmiotowy - definicja utworów osieroconych

Za utwory osierocone uważa się utwory lub fonogramy podlegające ochronie majątkowego prawa autorskiego, co do których podmioty uprawnione nie są znane, lub nawet jeśli są znane, których odnalezienie jest niemożliwe. W związku z powyższym zachodzi niemożność uzyskania co do nich zezwoleń na korzystanie z utworu (uzyskanie uprzedniej zgody na zwielokrotnienie - digitalizację - lub publiczne udostępnienie jest w tym przypadku praktycznie niewykonalne). Co istotne, dyrektywa zawężona została do niektórych, określonych sposobów korzystania z utworów osieroconych (tzw. pól eksploatacji) - wskazane zostały jedynie konkretne postaci dozwolonego użytku: publiczne udostępnianie w taki sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym (udostępnianie on-line), zwielokrotnianie do celów digitalizacji, udostępniania, indeksowania, katalogowania, ochrony i odnawiania.

Zakres podmiotowy

Dyrektywa swoim zakresem podmiotowym obejmuje wskazane publiczne instytucje kultury i oświaty, w tym muzea (publicznie dostępne biblioteki, placówki oświatowe oraz

muzea, archiwa, instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo filmowe lub dźwiękowe, nadawcy publiczni) ->dotyczy tylko dzieł już zgromadzonych w ich zbiorach. Co więcej, wyłącznie w celu wypełniania ich misji publicznej - realizacji zadań leżących w interesie publicznym, w szczególności ochrony, odnawiania i zapewniania dostępu do utworów w celach kulturalnych i edukacyjnych, nie zaś na użytek komercyjny, dla uzyskania korzyści majątkowych. Zgodnie z zasadą non-profit wykluczony zostaje zarobkowy charakter wykorzystania. Dopuszcza się uzyskiwanie dochodów jedynie na pokrycie kosztów digitalizacji i publicznego udostępniania.

Wymóg starannego poszukiwania

Przed uznaniem danego utworu za osierocony, wprowadzony został wymóg przeprowadzenia starannego poszukiwania w dobrej wierze podmiotów uprawnionych (przeprowadzenie stosownych badań proweniencyjnych).Starannym poszukiwaniem jest sprawdzanie informacji w źródłach odpowiednich dla danego rodzaju utworów. Stosowne miejsca poszukiwań wskazuje, w zależności od kategorii, załącznik do dyrektywy.

Status utworu osieroconego

Utwór uznany za osierocony uzyskuje taki status we wszystkich krajach członkowskich (-> uniknięcie kosztów wielokrotnego poszukiwania). Podmiotowi uprawnionemu przysługuje, w dowolnym momencie, możliwość unieważnienia statusu utworu osieroconego, w przypadku zgłoszenia swoich praw do utworu.

Na państwach członkowskich ciąży obowiązek implementacji powyższej dyrektywy do krajowych porządków prawnych w terminie do 29 października 2014 r.

5. Zgodność założeń projektu E-muzea z dokumentami unijnymi

Projekt Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów dla programu operacyjnego Polska Cyfrowa - E-muzea, przyjmuje za cel strategiczny trzy główne działania:

- digitalizację wybranych kolekcji muzealnych;
- budowę krajowego portalu (prezentowanego w postaci elektronicznego katalogu zbiorów, zawierającego wizerunki wraz z ich metadanymi);
- budowę repozytorium cyfrowego.

Tym samym struktura założeń projektu nabudowana zostaje wokół trzech flagowych postulatów inicjatyw unijnych w tym obszarze - digitalizować, udostępniać, chronić. Pokrywający się w pełnym zakresie z regulacjami wspólnotowymi cel projektu zakłada szerokie udostępnienie zasobów muzealnych za pośrednictwem Internetu, a tym samym zwiększenie dostępu społeczeństwa do dziedzictwa kulturowego.

Do najważniejszych obszarów poruszonych w odnośnych dokumentach unijnych należy zaliczyć:

- **przegląd zdigitalizowanych dotychczas zasobów**

Zarówno założenia projektu jak i regulacje unijne wskazują na potrzebę przeglądu zdigitalizowanych dotychczas zasobów (poprzez stworzenie stosownych rejestrów oraz krajowych portali). Komisja argumentuje ją uniknięciem podwójnej digitalizacji tych samych materiałów, a tym samym powielania wysiłków. Projekt dodatkowo wskazuje na fakt, iż wśród zdigitalizowanych obiektów znajdują się także muzealia, co do których muzea nie posiadają pełni praw autorskich do prezentacji wizerunków.

- **wsparcie rozwoju Europeany;**

W ramach realizacji projektu powstanie m.in. krajowy, centralny portal danych, stosujący określone standardy, stanowiący potencjalny agregat treści do Europeany (zgodnie z unijnym postulatem) - *serwis o charakterze narodowym byłby uzupełnieniem platformy Europeana* (w tym celu projekt zakłada dostosowanie terminologii i schematu opisu obiektów do prezentacji w portalach wielojęzycznych, w tym właśnie w Europeanie). Znaczny fragment projektu poświęcony został szeroko pojętej standaryzacji (w tym schematy metadanych, słowniki kontrolowane), której istota została podkreślona w przepisach unijnych, w tym pod kątem ułatwienia

przekazywania danych z centralnych portali krajowych na potrzeby centralnego portalu ogólnoeuropejskiego (Europeany).

- **ustanawianie i promowanie partnerstw publiczno-prywatnych;**

W projekcie brakuje szerszego odniesienia do kwestii rozszerzenia zakresu beneficjentów oraz wykorzystania komercyjnego.

- **zapewnienie ochrony zasobów cyfrowych dla trwałego zachowania pozyskanych materiałów;**

Obszerna część założeń projektu prezentuje strategię długoterminowej, trwałej ochrony danych, wytworzonych w procesie digitalizacji (mechanizmy składowania, zintegrowany system archiwizacji).

- **domena publiczna**

Zawarte w projekcie wnioski odnośnie domeny publicznej pokrywają się z unijnym postulatem niezawłaszczania domeny publicznej oraz szerokiego udostępniania przynależnych do niej treści po digitalizacji.

- **ponowne wykorzystywanie informacji sektora publicznego;**

Projekt w swoich głównych założeniach stawia za cel poprawę osiągalności informacji sektora publicznego poprzez dostęp za pośrednictwem Internetu do publicznych zasobów instytucji kultury, w tym także otwarty dostęp do wytworzonych standardów i terminologii. Narzędzia wypracowane w ramach projektu pozwolą na wdrożenie dyrektywy dotyczącej ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego (zwłaszcza w obliczu włączenia w podmiotowy zakres dyrektywy sektora kultury), przede wszystkim poprzez budowę centralnego agregatora, którym sektor muzealny obecnie nie dysponuje

- **utwory osierocone**

Założenia projektu wzmiankują potrzebę weryfikacji autorskich praw majątkowych do posiadanych przez muzea utworów, brakuje jednak wskazania w tym zakresie środków służących wypracowaniu mechanizmów dla wdrożenia dyrektywy dotyczącej korzystania z utworów osieroconych (mechanizmy licencyjne, stosowne bazy danych).

- **autorskie prawa majątkowe**

Projekt ogranicza się do digitalizacji i udostępniania materiałów należących do domeny publicznej, wbrew unijnym założeniom udostępniania bez względu na status

prawnoautorski (włączenia do portalu ogólnoeuropejskiego także materiałów spoza domeny publicznej, chronionych autorskim prawem majątkowym).

- **wykorzystanie treści także w celach komercyjnych**

W projekcie preferuje się niekomercyjne wykorzystanie udostępnianych informacji, jednakże dokumenty unijne (w tym także analizowana dyrektywa w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego) wskazują na to, że treści powinny być wykorzystywane i użytkowane w takim samym stopniu do celów niekomercyjnym jak i komercyjnych (w ramach postulatu szerokiego wykorzystania danych).

- **planowanie organizacji i finansowania oraz promocja digitalizacji;**

Projekt uwzględnia planowanie oraz monitorowanie procesu digitalizacji, ustanawiając cele ilościowe (digitalizacja wskazanej liczby obiektów) i finansowe (szczegółowy kosztorys poszczególnych prac). Podkreśla także istotę działań promocyjnych (strategia promocyjno-informacyjna).

6. Wnioski i rekomendacje

Powyższa analiza pokazuje, że już niemalże od dekady Unia Europejska stawia na digitalizację zasobów kultury, mając na celu szerokie udostępnienie wspólnego dziedzictwa, co umożliwiają w coraz większym stopniu nowe technologie informatyczne. Regulacje wspólnotowe wskazują przede wszystkim na istotę osiągnięcia w ostatecznym rezultacie wzajemnego przenikania się następujących obszarów: kultury, edukacji, innowacyjności i gospodarki. Podsumowując, projekt przedstawia się jako zgodny z przepisami prawa wspólnotowego oraz uwzględniający unijne postulaty z zakresu digitalizacji i udostępniania materiałów, jednakże wskazane poniżej obszary, wymagają uzupełnienia:

- W projekcie podkreślone zostały jego cele edukacyjne, naukowe, badawcze. Preferowanymi odbiorcami są obywatele i sektor muzealny, zaś w mniejszym zakresie przedsiębiorcy - czy jednak nie można by poszerzyć obszaru możliwości komercyjnego wykorzystania efektów realizacji? W założeniach projektu brakuje konkretów i kreatywnego podejścia do tematu (jakie branże, jakie usługi). Wprawdzie projekt stanowi pewną ogólną ramę, ale powinien precyzować poruszane kwestie i to za pomocą samodzielnych pomysłów. Poza tym dlaczego w projekcie preferuje się niekomercyjne wykorzystanie udostępnianych informacji? Dokumenty unijne (w tym także analizowana dyrektywa w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego) wskazują na to, że ponowne wykorzystanie i użytkowanie powinno służyć w jednakowym stopniu celom niekomercyjnym jak i komercyjnym. Owszem, niezwykle istotny jest rozwój edukacji, nauki i badań, ale Unia Europejska w swoich dokumentach podkreśla, że digitalizacja ma potężny potencjał gospodarczy. Ponowne wykorzystanie publicznych materiałów cyfrowych z sektora kultury ma zapewnić także stymulację ekonomiczną, co przyniesie właśnie komercjalizacja efektów prac.
- Trzeba weryfikować gromadzony na potrzeby realizacji projektu materiał również pod kątem statusu prawnoautorskiego (co więcej, dzięki takiej weryfikacji możliwe będzie nadanie niektórym spośród posiadanych egzemplarzy utworów statusu dzieł osieroconych). Organy Unii wielokrotnie wskazują na wymóg poszanowania praw

własności intelektualnej, zgodności z przepisami prawa autorskiego, także dobrze, że zwrócono w projekcie uwagę na powyższą kwestię.

- Należałoby poszerzyć założenia pod kątem kwestii partnerstw publiczno-prywatnych (uwypuklonej zwłaszcza w Zaleceniu Komisji). Przedsiębiorcy mogą brać udział w projekcie nie tylko jako beneficjenci, ale już na etapie jego realizacji, jako współtwórcy, sponsorzy i usługodawcy projektu. W powyższych regulacjach widać, że Unia Europejska bardzo promuje i wspiera umowy z sektorem prywatnym (przede wszystkim małe i średnie przedsiębiorstwa) zawarte w celu digitalizacji zasobów kultury, ustanawiając (także w ramach dyrektywy w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego) zasady postępowania i szczegółowe ramy prawne. Warto się do tego odnieść.
- Przepisy wspólnotowe zakładają, że Europeana (do której planuje się agregację treści z krajowych portali) nie ma ograniczać się do udostępniania jedynie materiałów należących do domeny publicznej. Komisja przewiduje, a wręcz podkreśla potrzebę włączenia do portalu także materiałów chronionych autorskim prawem majątkowym (w celu wykluczenia luki w prezentowanych zbiorach). Skoro pojawia się postulat udostępniania takich obiektów, dlaczego w projekcie ograniczamy się do digitalizacji i udostępniania obiektów, w stosunku do których nie trzeba pozyskiwać licencji (zawierać umów o korzystanie z utworu)? Zapewne koszty pozyskania praw mogłyby stanowić obciążenie dla budżetu, ale czy lepiej za tę samą kwotę zdigitalizować określoną liczbę dzieł pomniejszej wartości czy np. jednego o wiele większym znaczeniu, bądź też reprezentatywnego dla określonego zakresu czasowego (współczesne dzieje sztuki i kultury), co do którego pozyska się licencję?
- W projekcie brakuje odniesienia do postulatu wprowadzenia ograniczeń w stosowaniu nadmiernie wyeksponowanych znaków wodnych i innego rodzaju zabezpieczeń wizualnych, aby w ten sposób została użyteczności zdigitalizowanych materiałów. To samo dotyczy zabezpieczeń technicznych - cyfrowe kopie powinny być dostarczane do repozytorium bez takowych zabezpieczeń, bądź z udostępnieniem środków, które zapewnią, iż nie będą one kolidować z czynnościami podejmowanymi w celu ochrony zarchiwizowanych zasobów.

- Proponuje się uzupełnienie w projekcie programu systemu szkoleń dedykowanych kadrcze muzealnej, uwzględniając już na poziomie założeń projektu obszar aspektów prawnych, na który wskazują także same muzea, jako na jeden z najpoważniejszych problemów, z którym muszą się zmierzyć w ramach digitalizacji swoich zbiorów. Konieczne jest wsparcie prawne ze strony Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów już na samym początku procesu wdrażania projektu, na etapie doboru dzieł - projekt zakłada przeprowadzenie wnikliwej selekcji i przygotowania obiektów do digitalizacji. W tym celu potrzebna jest m.in. weryfikacja autorskich praw majątkowych do posiadanych przez muzea utworów, m.in. poprzez przeprowadzenie szczegółowych badań proveniencyjnych. W ich rezultacie, przeprowadzając poszukiwania także pod kątem utworów osieroconych (zgodnie z dyrektywą), możliwe będzie poszerzenie bazy osiągalnych przez Internet legalnie udostępnionych utworów także o dzieła o takim właśnie statusie. Partnerzy muzealni powinni też już od samego początku być zorientowani, że zostanie im udzielone stosowne wsparcie w zakresie prawnych aspektów digitalizacji i udostępniania obiektów muzealnych przez Internet - charakterystyka zakresu kursów nie wskazuje jasno na zajęcie się problematyką prawną. Należy pamiętać o tym, że zebranie i interpretacja przepisów prawnych (w tym unijnych) mogłaby pomóc w niwelowaniu niechęci i obaw muzealników w sferze digitalizacji i udostępniania zbiorów.
- Istotne jest przejrzyste zdefiniowanie kategorii domeny publicznej, którą wzmiankują także regulacje wspólnotowe - muzea często nie orientują się, że są uprawnione do eksploatacji posiadanych dzieł (w tym zwielokrotniania i udostępniania) z tytułu zaszeregowania ich do zasobów domeny publicznej (zaszeregowanie takie ważne również ze względu na zakres przedmiotowy stosowania dyrektywy w sprawie wykorzystywania informacji sektora publicznego).